

УДК 343.132 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.44>**В. В. Давиденко**

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Харківський національний університет внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0001-4091-3248

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В статті досліджено особливості взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні.

Встановлено, що у практичній діяльності взаємодія оперативних підрозділів НПУ з іншими суб'єктами запобігання злочинності відбувається в таких випадках:

по-перше, при необхідності використання в інтересах слідства результатів оперативно-розшукової діяльності;

по-друге, для застосування під час розслідування кримінальної справи, яка знаходиться в провадженні слідчого, оперативно-розшукових (оперативно-технічних) можливостей органу дізнання;

по-третє, коли ним самостійно здійснюється досудове розслідування у формі дізнання;

по-четверте, при виконанні оперативними підрозділами доручень та вказівок слідчого про проведення слідчих/розшукових дій або наданні допомоги слідчому в їх проведенні.

Під взаємодією оперативних підрозділів НПУ з іншими суб'єктами запобігання злочинності слід розуміти засновану на вимогах закону і відомчих нормативно-правових актів, узгоджену за проміжними і кінцевими цілями діяльність адміністративно і службово-незалежних один від одного органів, яка координується слідчим і здійснюється при комплексному поєднанні та ефективному використанні повноважень, методів і засобів, що ними наділені ці органи, для розкриття кримінальних правопорушень вчинених в умовах воєнного стану в Україні.

За результатами проведеного дослідження констатовано, що взаємодія оперативних підрозділів НПУ з іншими суб'єктами запобігання злочинності щодо запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні являє собою спільну діяльність відповідних суб'єктів, яка має узгоджений, систематичний та цілеспрямований характер, спрямований на недопущення розповсюдження кримінальних правопорушень шляхом вчинення нормативно визначених та узгоджених за місцем і часом дій із застосуванням відповідного правового інструментарію.

Важливим аспектом стало й те, що лише об'єднаними зусиллями та ефективною взаємодією оперативних підрозділів НПУ з іншими суб'єктами запобігання злочинності можна ефективно запобігати злочинності в умовах воєнного стану в Україні.

Саме єдність задач має служити ефективним стрижнем ефективної взаємодії, взаємодією оперативних підрозділів НПУ з іншими суб'єктами запобігання злочинності. При цьому кожний учасник взаємодії має нести персональну відповідальність за свої дії.

Ключові слова: *взаємодія, оперативні підрозділи Національної поліції України, суб'єкти запобігання злочинності, протидія злочинності, запобігання злочинності, злочинність, кримінальні правопорушення, умови воєнного стану в Україні.*

Постановка проблеми. Криміногенна ситуація, що за останній час склалася в Україні, а особливо в умовах воєнного стану, є однією з глобальних проблем сьогодення, вирішення якої є першочерговим завданням органів Національної поліції України.

Так, за 2022 рік в Україні було зареєстровано 362 636 кримінальних правопорушень, з них у провадженнях досудове розслідування у яких здійснювалось органами Національної поліції перебувало: 42 395 – кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи; 1 477 – проти волі, честі та гідності особи; 615 – проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 2 883 – проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина; 112 354 – проти власності; 2 613 – у сфері господарської діяльності; 3 918 – проти довкілля; 6 594 – проти громадської безпеки; 711 – безпеки виробництва; 12 404 – проти безпеки руху та експлуатації транспорту; 3 991 – проти громадського порядку та моральності; 33 846 – у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення; 2 303 – у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації; 19 481 – проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів; 3 279 – у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку; 7 901 – у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; 2 97 – проти правосуддя та інші; 1 706 – злочинів проти основ національної безпеки України; 114 – кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) та 11 429 – кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

За 2023 рік в Україні було зареєстровано 475 595 кримінальних правопору-

шень, з них у провадженнях досудове розслідування у яких здійснювалось органами Національної поліції перебувало: 63 435 – кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи; 417 – проти волі, честі та гідності особи; 921 – проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 4 239 – проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина; 177 399 – проти власності; 2 650 – у сфері господарської діяльності; 4 605 – проти довкілля; 7 330 – проти громадської безпеки; 834 – безпеки виробництва; 10 528 – проти безпеки руху та експлуатації транспорту; 4 900 – проти громадського порядку та моральності; 38 300 – у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення; 5 980 – у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації; 24 875 – проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів; 3 667 – у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку; 10 391 – у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; 4 463 – проти правосуддя та інші; 956 – злочинів проти основ національної безпеки України; 279 – кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) та 8 079 – кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Протягом 2024 року в Україні було зареєстровано 492 479 кримінальних правопорушень, з них у провадженнях досудове розслідування у яких здійснювалось органами Національної поліції перебувало: 79 717 – кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи; 440 – проти волі, честі та гідності особи; 846 – проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 4 800 – проти виборчих, трудових та інших особистих прав і сво-

бод людини і громадянина; 131 494 – проти власності; 2 620 – у сфері господарської діяльності; 4 043 – проти довкілля; 8 223 – проти громадської безпеки; 837 – безпеки виробництва; 10 2222 – проти безпеки руху та експлуатації транспорту; 5 847 – проти громадського порядку та моральності; 47 390 – у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення; 7 383 – у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації; 22 570 – проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів; 3 854 – у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку; 11 993 – у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; 6 555 – проти правосуддя та інші; 742 – злочинів проти основ національної безпеки України; 4 634 – кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) та 2 971 – кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Такий стан справ на жаль не міг не позначитись на взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблеми організації взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання і досудового слідства присвячено роботи таких учених як В. К. Антонов, О. М. Бандурка, В. П. Бахін, Ю. П. Битяк, А. Ф. Волобуєв, І. П. Голосніченко, О. Ф. Долженков, В. В. Зубенко, А. В. Іщенко, А. П. Кіцул, А. Т. Комзюк, М. В. Корнієнко, Ю. П. Свищенко, О. О. Шкута та ін.

Метою дослідження є визначення особливостей взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасний рівень наукової організації боротьби зі злочинністю припускає наявність безупинної взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні, що виступає як важлива умова комплексних заходів запобігання, розкриття кримінальних правопорушень, розшуку і затримання осіб що їх вчинили [5, с. 134]. Значення такої взаємодії у першу чергу полягає у тому, що одним із найбільш важливих завдань що стоїть перед оперативними підрозділами Національної поліції України являється швидке і повне розкриття кримінальних правопорушень, досягнення якого є неможливим без спільних і узгоджених дій різних суб'єктів, що хоч і відрізняються своїми конкретними завданнями, функціональними обов'язками, організацією і способами дій, але мають одну мету – запобігання злочинності. Та як показало наше дослідження, без їх постійної й тісної взаємодії ефективна боротьба зі злочинністю являється неможливою, а особливо в умовах воєнного стану в Україні.

Поняття «взаємодія» становить складний вид діяльності, правильне визначення якого має не тільки теоретичне, але і практичне значення, оскільки надає змогу правильно класифікувати різні її форми взаємодії, що мають місце оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності [12, с. 284].

Певним недоліком є те, що в юридичній літературі поняття «взаємодія» чітко не визначене. У контексті предмету нашого дослідження воно вживається, як правило, тоді, коли йдеться про взаємоузгоджену, спільну діяльність різних органів та організацій у боротьбі зі злочинністю та іншими правопорушеннями [1, с. 31].

Взаємодія оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності, особливо в умовах воєнного стану в Україні, у першу чергу направлена на обмін і отримання доказової та орієнтуючої інформації, яка має значення для достовірного встановлення фактів, що становлять предмет доказування у кримінальному судочинстві.

В процесі кримінального судочинства оперативні підрозділи Національної поліції України отримують від органів дізнання і досудового слідства відповідні доручення і вказівки, а також забезпечують останнім належне проведення слідчих/розшукових дій.

Окремо варто зауважити, що для оперативних підрозділів виконання отриманих доручень, вказівок та вимог є обов'язковим. Але, з іншої сторони, як справедливо вказує І.В. Сервецький органи дізнання і досудового слідства, не мають можливості в адміністративному чи службовому порядку впливати на хід виконання своїх розпоряджень і не можуть притягнути до відповідальності осіб, що їх проігнорували [3, с. 31]. В цілому погоджуючись з позицією поіменованого вище вченого, такі відносини все ж таки варто розглядати як взаємодію, хоча й з певною специфікою зумовленою у першу чергу з діяльністю, під час якої вона виникає.

У зв'язку з цим взаємодія оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності завжди має інформативний характер, що визначає її гносеологічну і процесуальну природу, що вимагає чіткого розмежування предмета пізнання і предмета доказування у тій чи іншій кримінальній справі.

В контексті наведеного вище можемо стверджувати, що предмет пізнання ширший за предмет доказування у кримінальному провадженні та включає не лише обставини які підлягають доказуванню а й факти, які мають значення для застосування найбільш доцільних тактичних прийомів при проведенні окремих слідчих/розшукових дій.

У практичній діяльності взаємодія оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності як правило відбувається у наступних випадках: по-перше, при необхідності використання в інтересах слідства результатів оперативно-розшукової діяльності; по-друге, для застосування під час розслідування кримінальної справи, яка знаходиться в провадженні слідчого, оперативно-розшукових (оперативно-технічних) можливостей органу дізнання; по-третє, коли ним самостійно здійснюється досудове розслідування

у формі дізнання; по-четверте, при виконанні оперативними підрозділами доручень та вказівок слідчого про проведення слідчих/розшукових дій або наданні допомоги слідчому в їх проведенні [12, с. 584].

З огляду на викладене, окремо варто наголосити і на тому, що оперативні підрозділи Національної поліції України в системі правоохоронних органів — це зазвичай окремі організаційно-управлінські структури, яким у правових приписах законодавства і відомчих нормативно-правових актах визначені завдання, компетенція та обсяг повноважень у сфері оперативно-розшукової діяльності [5, с. 133].

Правове регулювання оперативно-розшукової діяльності, яке сьогодні діє в Україні, чітко розмежує цю діяльність та кримінальний процес. При цьому оперативно-розшукова діяльність значною мірою спрямована на забезпечення, «обслуговування» кримінально-процесуальної діяльності [12, с. 188].

Отже, під взаємодією оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності пропонуємо розуміти засновану на вимогах закону і відомчих нормативно-правових актів, узгоджену за проміжними і кінцевими цілями діяльність адміністративно і службово не залежних один від одного органів, яка координується слідчим і здійснюється при комплексному поєднанні та ефективному використанні повноважень, методів і засобів, що ними наділені ці органи, для розкриття кримінальних правопорушень [1, с. 39].

З огляду на специфіку діяльності правоохоронних органів на практиці інколи мають місце вимоги до особи, яка взаємодіє з оперативними підрозділами, сприяти вирішенню завдань, поставлених перед останніми у сфері такої діяльності. Подібна позиція базується на тому, що в ході взаємодії мають вирішуватися не лише завдання дізнання і досудового слідства, інтересам якого підпорядкована і робота взаємодіючих сторін, але й оперативно-розшукові завдання оперативних підрозділів. Вважається, що наведене визначення взаємодії звужує рамки її результативності та не орієнтує співробітників відповідного органу на максимальне

використання існуючих можливостей для вирішення поставлених перед ними оперативно-розшукових завдань [7, с. 650].

Сутність і значення взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності можна розкрити шляхом аналізу його теоретичних і правових основ [8, с. 156]. До першої варто віднести положення, що пояснюють її зміст і значення. З'ясування теоретичних основ слідчими й оперативними співробітниками — неодмінна умова осмисленості та цілеспрямованості взаємодії, забезпечення законності й ефективності [6, с. 44].

На підставі викладеного, можемо зробити висновок, що лише спільними зусиллями оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами можливо ефективно вирішувати поставлені завдання щодо запобігання злочинності в умовах воєнного стану в Україні.

Саме єдність поставлених задач служить стрижнем належної взаємодії оперативних підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами запобігання злочинності.

Список використаної літератури:

1. Пивоваров В.В., Щербина Л.І. Взаємодія слідчого з органами дізнання при провадження досудового слідства у кримінальних справах. Навчальний посібник. Харків, "Право", 2008. с. 295.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 25.03.2021).
3. Сервецький І.В. Науково-практичний коментар Закону України "Про ОРД". К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 312 с.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 26.06.2024).
5. Свиначенко Ю.П., Шкута О.О. Нормативно-правове регулювання взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. Правові новели № 22 Т. 3/2024 С. 131-136. http://legalnovels.in.ua/journal/22-3_2024/23.pdf
6. Свиначенко Ю.П., Шкута О.О. Особливості взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. Держава та регіони. Серія: Право, 2024 р., № 1 (83) том 2 С. 42-46. http://law.stateandregions.zp.ua/archive/1-2_2024/9.pdf
7. Шкута О.О. Дізнавач як суб'єкт запобігання насильницьким кримінальним правопорушенням. Юридичний науковий електронний журнал. № 5/2024 С. 649-652. http://lsej.org.ua/5_2024/164.pdf
8. Шкута О. О. Сучасні проблеми реалізації кримінально-виконавчої політики як засобу запобігання злочинності. Теоретико-прикладний аспект. *Прикарпатський юридичний вісник* : зб. наук. пр. 2017. № 6 (21). Т. 2. С. 154-157. [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Pjuv_2017_6\(2\)_34](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Pjuv_2017_6(2)_34)
9. Halunko Vira, Shkuta Oleh, Predmestnikov Oleh, Petrenko Nataliia, Holenko Nina. (2021) International experience in assessing the effectiveness of law enforcement agencies in crime prevention (Зарубіжний досвід оцінки ефективності правоохоронних органів у сфері запобігання злочинності) *Cuestiones Políticas*. Vol. 39 №º 68 (enero-junio 2021). P. 343-355. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/35419/37520>
10. Oleh Shkuta, Marat Koval, Oleh Koropatov. State, structure and dynamics of crime in the penitentiary sphere of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 10 № 3. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2024). P. 380-384 <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2519>
11. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes (Зарубіжний досвід запобігання військово-економічній злочинності). *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», (2022). P. 185-190 <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>
12. Шкута О.О., Свиначенко Ю.П., Тригуб С.М. Форми і методи запобігання оперативними підрозділами Національної поліції України організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів вчинених в умовах воєнного стану в Україні. *Право і суспільство*. 2024. № 5 С. 582-588. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/5_2024/87.pdf

Davydenko V. Peculiarities of interaction of operational units of the National Police of Ukraine with other subjects of crime prevention under martial law in Ukraine

The article examines the interaction of operational units of the National Police of Ukraine with other crime prevention entities under martial law in Ukraine.

It is established that in practice, interaction of operational units of the NPU with other crime prevention entities occurs in the following cases

firstly, when it is necessary to use the results of operational and investigative activities in the interests of the investigation

secondly, for the use of operational and investigative (operational and technical) capabilities of the investigating body during the investigation of a criminal case under investigation by the investigator;

thirdly, when it independently conducts pre-trial investigation in the form of inquiry;

fourthly, when operational units execute orders and instructions of the investigator to conduct investigative/search actions or assist the investigator in conducting them.

The interaction of the NPU operational units with other crime prevention entities should be understood as the activity of administratively and officially independent bodies based on the requirements of the law and departmental regulations, coordinated by intermediate and final goals, coordinated

by the investigator and carried out with a comprehensive combination and effective use of the powers, methods and means vested in these bodies to solve criminal offenses committed under martial law in Ukraine.

Based on the results of the study, it is stated that the interaction of operational units of the NPU with other crime prevention entities to prevent crime under martial law in Ukraine is a joint activity of the relevant entities which is coordinated, systematic and purposeful, aimed at preventing the spread of criminal offenses by performing normatively defined and coordinated actions in place and time with the use of appropriate legal instruments.

Another important aspect is that only through joint efforts and effective interaction of the NPU operational units with other crime prevention actors can crime under martial law in Ukraine be effectively prevented.

It is the unity of tasks that should serve as an effective core of efficient cooperation, interaction of operational units of the NPU with other crime prevention actors. At the same time, each participant in the interaction should be personally responsible for his or her actions.

Key words: *interaction, operational units of the National Police of Ukraine, subjects of crime prevention, crime prevention, crime prevention, crime, criminal offenses, conditions of martial law in Ukraine.*